

**Το προεδρείο και το γραφείο
του δημοτικού συμβουλίου Κω
σας εύχονται "χρόνια πολλά και η καλή χρονιά"
με ένα διήγημα του Α. Παπαδιαμάντη**

"Ο Έρωτας στα χιόνια"

Καρδιά του χειμῶνος. Χριστούγεννα, Άις-Βασίλης, Φώτα.

Και αυτός εσηκῶνετο το πρωί, έρριπτεν εις τους ὤμους την παλιάν πατατούκαν του, το μόνον ρούχον οπού εσῶζετο ἀκόμη ἀπό τους προ της ευτυχίας του χρόνους, και κατήρχετο εις την παραθαλάσσιον αγοράν, μορμουρίζων, ενώ κατέβαινεν ἀπό το παλαιόν μισογκρεμισμένον σπίτι, με τρόπον ὡστε να τον ἀκούη η γειτόνισσα:

— Σεβτάς είν' αυτός, δεν είναι τσορβάς... έρωντας είναι, δεν είναι γέρωντας.

Το έλεγε τόσο συχνά, ὡστε ὅλες οι γειτονοπούλες οπού τον ήκουαν του το εκόλλησαν τέλος ως παρατσούκλι: «Ο μπαρμπα-Γιαννιός ο Έρωντας». Διότι δεν ήτο πλέον νέος, ούτε εύμορφος, ούτε άσπρα είχαν. Όλα αυτά τα είχε φθείρει προ χρόνων πολλῶν, μαζί με το καράβι, εις την θάλασσαν, εις την Μασσαλίαν.

Είχεν αρχίσει το στάδιόν του με αυτήν την πατατούκαν, όταν επρωτομπαρκάρησε ναύτης εις την βομβάρδαν του εξαδέλφου του. Είχεν ἀποκτήσει, ἀπό τα μερδικά του ὅσα ελάμβανεν ἀπό τα ταξίδια, μετοχήν επί του πλοίου, εἶτα εἶχεν ἀποκτήσει πλοῖον ἰδικόν του, και εἶχε κάμει καλά ταξίδια. Εἶχε φορέσει ἀγγλικές τσόχες, βελούδινα γελέκα, ψηλά καπέλα, εἶχε κρεμάσει καδένες

χρυσές με ωρολόγια, εἶχεν ἀποκτήσει χρήματα· ἀλλά τα έφαγαν ὅλα εγκαίρως με τας Φρύνας εις την Μασσαλίαν, και ἄλλο δεν του έμεινεν εἰμῆ η παλιά πατατούκα, την οποιάν εφόρει πεταχτήν επ' ὤμων, ενώ κατέβαινε το πρωί εις την παραλίαν, διά να μπαρκάρη σύντροφος με καμμίαν βρατσέραν εις μικρόν ναύλον, ή διά να πάγη με ξένην βάρκαν να βγάλη κανένα χταπόδι εντός του λιμένος.

Κανένα δεν εἶχεν εις τον κόσμον, ήτον έρημος. Εἶχε νυμφευθή, και εἶχε χηρεύσει, εἶχεν ἀποκτήσει τέκνον, και εἶχεν ατεκνωθή. Και ἀργά το βράδυ, την νύκτα, τα μεσάνυκτα, ἀφού έπινεν ὀλίγα ποτήρια διά να ξεχάση ή διά να ζεσταθή, επανήρχετο εις το παλιόσπιτο το μισογκρεμισμένον, εκχύνων εις τραγούδια τον πόνον του:

**Σοκάκι μου μακρύ-στενό, με την κατεβασιά σου,
κάμε κ' εμένα γείτονα με την γειτόνισσά σου**

Άλλοτε παραπονούμενος ευθύμως:

**Γειτόνισσα, γειτόνισσα, πολυλογού και ψεύτρα,
δεν είπες μια φορά κ' εσύ, Γιαννιό μου έλα μέσα.**

Χειμῶν βαρύς, επί ημέρας ο ουρανός κλειστός. Επάνω εις τα βουνά χιόνες, κάτω εις τον κάμπον χιονόνερον. Η πρωία ενθύμιζε το δημῶδες:

**Βρέχει, βρέχει και χιονίζει,
κι ο παπάς χειρομυλίζει.**

Δεν χειρομύλιζεν ο παπάς, χειρομύλιζεν η γειτόνισσα, η πολυλογού και ψεύτρα, του άσματος του μπαρμπα-Γιαννιού. Διότι τοιούτον πράγμα ήτο· μυλωνού εργαζομένη με την χείρα, γυρίζουσα τον χειρόμυλον. Σημειώσατε ὅτι, τον καιρόν εκείνον, το αρχοντολόγι του τόπου το εἶχεν εις κακόν του να φάγη ψωμί ζυμῶμενον με άλευρον ἀπό νερόμυλον ή ανεμόμυλον, κ' επροτίμα το διά χειρομύλου αλεσμένον. Και εἶχεν πελατείαν μεγάλην, η Πολυλογού. Εγυάλιζεν, εἶχε μάτια μεγάλα, εἶχε βερνίκι εις τα μάγουλά της. Εἶχεν ένα άνδρα, τέσσαρα παιδιά, κ' ένα γαϊδουράκι μικρόν διά να κουβαλά τα αλέσματα. Όλα τα αγαπούσε, τον άνδρα της, τα παιδιά της, το γαϊδουράκι της. Μόνον τον μπαρμπα-Γιαννιόν δεν αγαπούσε. Ποίος να τον αγαπήση αυτόν; Ήτο έρημος εις τον κόσμον.

Και εἶχε πέσει εις τον έρωτα, με την γειτόνισσαν την Πολυλογού, διά να ξεχάση το καράβι του, τας Λαΐδας της Μασσαλίας, την θάλασσαν και τα κύματά της, τα βάσανά του, τας ασωτίας του, την γυναίκα του, το παιδί του. Και εἶχε πέσει εις το κρασί διά να ξεχάση την γειτόνισσαν.

Συχνά ὅταν επανήρχετο το βράδυ, νύκτα, μεσάνυκτα, και η σκιά του, μακρά, υψηλή, λιγνή, με την πατατούκαν φεύγουσαν και γλιστρούσαν ἀπό τους ὤμους του, προέκυπτεν εις τον μακρόν, στενόν δρομίσκον, και αι νιφάδες, μυΐαι λευκαί, τολύπαι βάμβακος, εφέροντο στροβιληδόν εις τον αέρα, και

έπιπτον εις την γην, και έβλεπε το βουνόν ν' ασπρίζη εις το σκότος, έβλεπε το παράθυρον της γειτόνισσας κλειστόν, βωβόν, και τον φεγγίτην να λάμπη θαμβά, θολά, και ήκουε τον χειρόμυλον να τρίξη ακόμη, και ο χειρόμυλος έπαυε, και ήκουε την γλώσσαν της ν' αλέθη, κ' ενθυμείτο τον άνδρα της, τα παιδιά της, το γαϊδουράκι της, οπου αυτή όλα τα αγαπούσε, ενώ αυτόν δεν εγύριζε μάτι να τον ιδή, εκαπνίζετο, όπως το μελίσι, εσφλομώνετο, όπως το χταπόδι, και παρεδίδετο εις σκέψεις φιλοσοφικάς και εις ποιητικάς εικόνας.

— Να είχαν ο έρωτας σαΐτες!... να είχε βρόχια... να είχε φωτιές... Να τρυπούσε με τις σαΐτες του τα παραθύρια... να ζέσταινε τις καρδιές... να έσθηνε τα βρόχια του απάνω στα χιόνια... Ένας γερο-Φερετζέλης πιάνει με τις θηλιές του χιλιάδες κοτσύφια.

Εφαντάζετο τον έρωτα ως ένα είδος γερο-Φερετζέλη, όστις να διημερεύη πέραν, εις τον υψηλόν, πευκόσκιον λόφον, και ν' ασχολήται εις το να στήνη βρόχια επάνω εις τα χιόνια, διά να συλλάβη τις αθώες καρδιές, ως μισοπαγωμένα κοτσύφια, τα οποία ψάχνουν εις μάτην, διά ν' ανακαλύψουν τελευταίαν τινά χαμάδα μείνασαν εις τον ελαιώνα. Εξέλιπον οι μικροί μακρυλοί καρποί από τας αγριελαίας εις το βουνόν του Βαραντά, εξέλιπον τα μύρτα από τας ευώδεις μυρσίνας εις της Μαμούς το ρέμα, και τώρα τα κοσσυφάκια τα λάλα με το αμαυρόν πτέρωμα, οι κηρομύται οι γλυκείς και αι κίχλαι αι εύθυμοι πίπτουσι θύματα της θηλιάς του γερο-Φερετζέλη.

Την άλλην βραδιάν επανήρχετο, όχι πολύ οينوβαρής, έρριπτε βλέμμα εις τα παράθυρα της Πολυλογούς, ύψωνε τους ώμους, κ' εμορμούριζεν:

— Ένας Θεός θα μας κρίνη... κ' ένας θάνατος θα μας ξεχωρίση.

Και είτα μετά στεναγμού προσέθετε:

— Κ' ένα κοιμητήρι θα μας σμίξη.

Αλλά δεν ημπορούσε, πριν απέλθη να κοιμηθή, να μην υποψάλη το σύνηθες άσμα του:

Σοκάκι μου μακρύ-στενό, με την κατεβασιά σου,

κάμε κ' εμένα γείτονα με την γειτόνισσά σου.

Την άλλην βραδιάν, η χιών είχε στρωθή σινδών, εις όλον τον μακρόν, στενόν δρομίσκον.

— Άσπρο σινδόνι... να μας ασπρίση όλους στο μάτι του Θεού... ν' ασπρίσουν τα σωθικά μας... να μην έχουμε κακή καρδιά μέσα μας.

Εφαντάζετο αμυδρώς μίαν εικόνα, μίαν οπτασίαν, έν ξυπνητόν όνειρον. Ωσάν η χιών να ισοπεδώση και ν' ασπρίση όλα τα πράγματα, όλες τας αμαρτίας, όλα τα περασμένα: Το καράβι, την θάλασσαν, τα ψηλά καπέλα, τα ωρολόγια, τας αλύσεις τας χρυσάς και τας αλύσεις τας σιδηράς, τας πόρνας της Μασσαλίας, την ασωτίαν, την δυστυχίαν, τα ναυάγια, να τα σκεπάση, να τα εξαγνίση, να τα σαβανώση, διά να μη παρασταθούν όλα γυμνά και τετραχηλισμένα, και ως εξ οργίων και φραγκικών χορών εξερχόμενα, εις το όμμα του Κριτού, του Παλαιού Ημερών, του Τρισαγίου. Ν' ασπρίση και να σαβανώση τον δρομίσκον τον μακρόν και τον στενόν με την κατεβασίαν του και με την δυσωδίαν του, και τον οικίσκον τον παλαιόν και καταρρέοντα, και την πατατούκαν την λερήν και κουρελιασμένην: Να σαβανώση και να σκεπάση την γειτόνισσαν την πολυλογού και ψεύτραν, και τον χειρόμυλόν της, και την φιλοφροσύνην της, την ψευτοπολιτικήν της, την φλυαρίαν της, και το γυάλισμά της, το βερνίκι και το κοκκινάδι της, και το χαμόγελόν της, και τον άνδρα της, τα παιδιά της και το γαϊδουράκι της: Όλα, όλα να τα καλύψη, να τα ασπρίση, να τα αγνίση!

Την άλλην βραδιάν, την τελευταίαν, νύκτα, μεσάνυκτα, επανήλθε μεθυσμένος πλειότερον παράποτε.

Δεν έστεκε πλέον εις τα πόδια του, δεν εκινείτο ουδ' ανέπνεε πλέον.

Χειμών βαρύς, οικία καταρρέουσα, καρδιά ρημασμένη. Μοναξία, ανία, κόσμος βαρύς, κακός, ανάληγτος. Υγεία κατεστραμμένη. Σώμα βασανισμένον, φθαρμένον, σωθικά λυωμένα. Δεν ημπορούσε πλέον να ζήση, να αισθανθή, να χαρή. Δεν ημπορούσε να εύρη παρηγορίαν, να ζεσταθή. Έπτε διά να σταθή, έπτε διά να πατήση, έπτε διά να γλιστρήση. Δεν επάτει πλέον ασφαλώς το έδαφος. Ηύρε τον δρόμον, τον ανεγνώρισεν. Επιάσθη από το αγκωνάρι. Εκλονήθη. Ακούμβησε τις πλάτες, εσύλωσε τα πόδια. Εμορμούρισε:

— Να είχαν οι φωτιές έρωτα!... Να είχαν οι θηλιές χιόνια...

Δεν ημπορούσε πλέον να σχηματίση λογικήν πρότασιν. Συνέχεε λέξεις και εννοίας.

Πάλιν εκλονήθη. Επιάσθη από τον παραστάτην μιας θύρας. Κατά λάθος ήγγισε το ρόπτρον. Το ρόπτρον ήχησε δυνατά.

— Ποιος είναι;

Ήτο η θύρα της Πολυλογούς, της γειτόνισσας. Ευλογοφανώς θα ηδύνατό τις να του αποδώση πρόθεσιν ότι επεχειρεί ν' αναβή, καλώς ή κακώς, εις την οικίαν της. Πώς όχι;

Επάνω εκινούντο φώτα και άνθρωποι. Ίσως έγινοντο ετοιμασίαι. Χριστούγεννα, Άις-Βασίλης, Φώτα, παραμοναί. Καρδιά του χειμώνος.

— Ποιος είναι; είπε πάλιν η φωνή.

Το παράθυρον έτριξεν. Ο μπαρμπα-Γιαννιός ήτο ακριβώς υπό τον εξώστην, αόρατος άνωθεν. Δεν είναι τίποτε. Το παράθυρον εκλείσθη σπασμωδικώς. Μίαν στιγμήν ας αργοπορούσε!

Ο μπαρμπα-Γιαννιός εστηρίζετο όρθιος εις τον παραστάτην. Εδοκίμασε να είπη το τραγούδι του, αλλ' εις το πνεύμα του το υποβρύχιον, του ήρχοντο ως ναυάγια αι λέξεις:

«Γειτόνισσα πολυλογού, μακρύ-στενό σοκάκι!...»

Μόλις ήρθωσε τας λέξεις, και σχεδόν δεν ηκούσθησαν. Εχάθησαν εις τον βόμβον του ανέμου και εις τον στρόβιλον της χιόνος.

— Και εγώ σοκάκι είμαι, εμορμύρισε... ζωντανό σοκάκι.

Εξεπιάσθη από την λαβήν του. Εκλονήθη, εσαρρίσθη, έκλινε και έπεσεν. Εξηπλώθη επί της χιόνος, και κατέλαβε με το μακρόν του ανάστημα όλον το πλάτος του μακρού στενού δρομίσκου.

Άπαξ εδοκίμασε να σηκωθή, και είτα εναρκώθη. Εύρισκε φρικώδη ζέστην εις την χιόνα.

«Είχαν οι φωτιές έρωτα!... Είχαν οι θηλιές χιόνια!»

Και το παράθυρον προ μιας στιγμής είχε κλεισθή. Και αν μίαν μόνον στιγμήν ηργοπόρει, ο σύζυγος της Πολυλογούς θα έβλεπε τον άνθρωπον να πέση επί της χιόνος.

Πλην δεν τον είδεν ούτε αυτός ούτε κανείς άλλος. Κ' επάνω εις την χιόνα έπεσε χιών. Και η χιών εστοιβάχθη, εσωρεύθη δύο πιθαμάς, εκορυφώθη. Και η χιών έγινε σινδών, σάβανον.

Και ο μπαρμπα-Γιαννιός άσπρισεν όλος, κ' εκοιμήθη υπό την χιόνα, διά να μη παρασταθή γυμνός και τετραηλισμένος, αυτός και η ζωή του και αι πράξεις του, ενώπιον του Κριτού, του Παλαιού Ημερών, του Τρισαγίου.